

Exam. Code : 214901

Subject Code : 5798

M.A. Music (Vocal) Ist Semester

THEORETICAL SURVEY OF INDIAN MUSIC

Paper-I

Time Allowed—3 Hours]

[Maximum Marks—100

Note :— Attempt **five** questions in all. First question is compulsory. All questions carry equal marks.

1. Mark for right questions answer (✓) and for wrong (×) :

(i) "Sangeet Parijat" speaks about Gamak with 17 types.

(ii) Alap is used in classical vocal music only.

(iii) There are ten 'Thatas' in Indian Classical Music.

(iv) "Madhayam Swara" is called 'Adhavdarshak Swara' in Indian Classical Music.

(v) Morchhna is the oldest form of Indian music system.

(vi) There is no difference between vocal and instrumental music.

(vii) Maximum use of Swara in Raga is called "Alpattva".

(viii) Folk music was known as 'Desi Sangat' in earlier times.

(ix) 'Tillana' and 'Kriti' are the same style of singing.

- (x) 'Bahuttva' and 'Alap' have the same meaning.
 - (xi) Eguivalent Thata 'Kharahara Priya' of Dakshini system of music is Thata 'Kafi' of Uttari system of music.
 - (xii) 'Sool Taal' is played with 'Dhrupad' Gayan Shailly.
 - (xiii) Theatre is based on music.
 - (xiv) There is no difference between 'Naad and Sahayak Naad'.
 - (xv) 'Gamak' is used in Dhrupad Gayan Shailly only.
 - (xvi) A 'Moorchhna' in which the notes are not in serial order is called 'Kuta Tana' ?
 - (xvii) There are 15 types of 'Tana' in Indian music.
 - (xviii) The total number of Moorchhna from three Gramas are 21.
 - (xix) Hindustani 'Teen Taal' is equivalent to 'Adi Taal' of Dakshini system of music.
 - (xx) 'Alap' and 'Bahlaava' have the same meaning.
2. Write short notes on any **two** of the following :
- (i) Alpattva — Bahuttava
 - (ii) Alap — Bahlaava
 - (iii) Khatka — Murki.

3. Define Tanas. Describe the features and varieties of Tanas.
4. Write in detail about Gamak and its types.
5. Give a comparative study of Uttari and Dakshini system of music.
6. Write in detail about 'Naad' and 'Sahayak Naad'.
7. Define Theatre. Write the co-relation between music and Theatre.
8. What do you mean by classical music ? Describe the relation between classical and Folk Music.

(Punjabi Version)

ਨੋਟ :— ਸਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਅੰਕ ਹਨ।

1. ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਠੀਕ ਉੱਤਰ ਲਈ (✓) ਅਤੇ ਗਲਤ ਲਈ (×) ਮਾਰਕ ਕਰੋ :
- (i) 'ਸੰਗੀਤ ਪਰੀਜਾਤ' ਗਮਕ ਬਾਰੇ 17 ਪ੍ਰਕਾਰ ਤੋਂ ਦੱਸਦਾ ਹੈ।
- (ii) ਅਲਾਪ ਕੇਵਲ ਕਲਾਸੀਕਲ ਸਵਰ ਸੰਗੀਤ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- (iii) ਭਾਰਤੀ ਕਲਾਸੀਕਲ ਸੰਗੀਤ ਵਿੱਚ ਦਸ ਥਾਟ ਹਨ।
- (iv) ਭਾਰਤੀ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਸੰਗੀਤ ਵਿੱਚ ਮਾਧਿਅਮ ਸੂਰ ਨੂੰ ਅਧਵਦਰਸ਼ਕ ਸੂਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- (v) ਮੂਰਛਨਾ ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਸੱਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣਾ ਰੂਪ ਹੈ।
- (vi) ਵੋਕਲ ਅਤੇ ਵਾਦ ਸੰਗੀਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

- (vii) ਰਾਗ ਵਿੱਚ ਸੂਰ ਦੀ ਅਧਿਕਤਮ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਅਲਪਤਵ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।
- (viii) ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਗੀਤ ਵਿੱਚ ਲੋਕ ਸੰਗੀਤ ਦੇਸੀ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।
- (ix) ਤਿਲਨਾ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਤੀ ਗਾਇਨ ਦੀ ਇੱਕ ਹੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸ਼ੈਲੀਆਂ ਹਨ।
- (x) 'ਬਹੁਤਵ' ਅਤੇ 'ਅਲਾਪ' ਦਾ ਇੱਕੋ ਮਤਲਬ ਹੈ।
- (xi) ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਦੱਖਣੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਥਾਟ 'ਖਰਹਰਾ ਪ੍ਰਿਯਾ' ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਉੱਤਰੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਥਾਟ 'ਕਾਫੀ' ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੈ।
- (xii) ਸੂਲ ਤਾਲ ਧਰੁਪਦ ਗਾਇਨ ਸ਼ੈਲੀ ਦੇ ਨਾਲ ਬਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- (xiii) ਥਿਏਟਰ ਸੰਗੀਤ ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ।
- (xiv) 'ਨਾਦ ਅਤੇ ਸਹਾਇਕ ਨਾਦ' ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ।
- (xv) ਗਮਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਿਰਫ ਧਰੁਪਦ ਗਾਇਨ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
- (xvi) ਇੱਕ ਮੂਰਛਨਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨੋਟਸ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਉਸਨੂੰ ਕੁਟਾ ਤਾਨ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।
- (xvii) ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਵਿੱਚ 15 ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਤਾਨ ਹਨ।
- (xviii) ਤਿੰਨ ਗ੍ਰਾਮਾਂ ਵਿੱਚ ਮੂਰਛਨਾਵਾਂ ਦੀ ਕੁਲ ਸੰਖਿਆ 21 ਹੈ।
- (xix) ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ 'ਤਿੰਨ ਤਾਲ' ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਦੱਖਣੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ 'ਆਦੀ ਤਾਲ' ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ।
- (xx) 'ਅਲਾਪ' ਅਤੇ 'ਬਹੁਤਵ' ਦਾ ਇੱਕੋ ਮਤਲਬ ਹੈ।

2. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੋ ਤੇ ਸੰਖਿਪਤ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :
 - (i) ਅਲਪਤਵਾ — ਬਹੁਤਵ
 - (ii) ਅਲਾਪ — ਬਹੁਤਵ
 - (iii) ਖੱਟਕਾ — ਮੁਰਕੀ।
3. ਤਾਨ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਕਰੋ। ਤਾਨ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਕਿਸਮਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।
4. ਗਮਕ ਅਤੇ ਇਸਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਲਿਖੋ।
5. ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਉੱਤਰੀ ਅਤੇ ਦੱਖਣੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਇੱਕ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਅਧਿਐਨ ਕਰੋ।
6. ਨਾਦ ਅਤੇ ਸਹਾਇਕ ਨਾਦ ਬਾਰੇ ਵਿਸਤਾਰ ਵਿੱਚ ਲਿਖੋ।
7. ਥਿਏਟਰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਕਰੋ। ਸੰਗੀਤ ਅਤੇ ਥਿਏਟਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸਹਿ-ਸੰਬੰਧ ਲਿਖੋ।
8. ਕਲਾਸੀਕਲ ਸੰਗੀਤ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੈ ? ਕਲਾਸੀਕਲ ਅਤੇ ਲੋਕ ਸੰਗੀਤ ਵਿਚਾਲੇ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।

(Hindi Version)

ਨੋਟ :— ਸਭੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਤੋਂ ਪਾਞ੍ਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਅਨਿਵਾਰਯ ਹੈ। ਸਭੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਸਮਾਨ ਅੰਕ ਹਨ।

1. ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਉਤਰ ਦੇ ਲਿਖ (✓) ਤਥਾ ਗਲਤ ਦੇ ਲਿਖ (×) ਮਾਰਕ ਕਰੋ :
 - (i) "ਸੰਗੀਤ ਪਰਿਯੋਗ" ਗਮਕ ਦੇ ਬਾਰੇ ਮੈਂ 17 ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।
 - (ii) ਆਲਾਪ ਕੇਵਲ ਸ਼ਾਸਤਰੀਯ ਸੁਰ ਸੰਗੀਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
 - (iii) ਭਾਰਤੀ ਸ਼ਾਸਤਰੀਯ ਸੰਗੀਤ ਵਿੱਚ 12 ਥਾਟ ਹਨ।

- (iv) भारतीय शास्त्रीय संगीत में मध्यम स्वर को अध्वदर्शक स्वर कहा जाता है।
- (v) मूर्छना भारतीय संगीत प्रणाली का सबसे पुराना रूप है।
- (vi) मुखर और वाद्य संगीत में कोई अंतर नहीं है।
- (vii) राग में स्वर के अधिकतम उपयोग को (अल्पत्व) कहते हैं।
- (viii) पहले संगीत में लोक संगीत 'देसी संगीत' के नाम से जाना जाता था।
- (ix) 'तिलना' और 'कृति' गायन की एक ही प्रकार की शैलियां हैं।
- (x) 'बहुत्व' और 'अलाप' का अर्थ समान है।
- (xi) संगीत की दक्षिणी प्रणाली का थाट 'खरहरा प्रिया' संगीत की उत्तरी प्रणाली के थाट 'काफी' के समान हैं।
- (xii) सूल ताल ध्रुपद गायन शैली के साथ बजाया जाता है।
- (xiii) रंगमंच संगीत पर आधारित है।
- (xiv) 'नाद और सहायक नाद' के बीच कोई अंतर नहीं है।
- (xv) 'गमक' का इस्तेमाल केवल ध्रुपद गायन शैली में किया जाता है।
- (xvi) एक मूर्छना जिसमें नोट्स क्रमवार नहीं होते उसे 'कुटा तान' कहते हैं।
- (xvii) भारतीय संगीत में 15 प्रकार के तान हैं।
- (xviii) तीन ग्रामों से मूर्छनाओं की कुल संख्या 21 है।
- (xix) हिन्दुस्तानी 'तीन ताल' दक्षिणी संगीत प्रणाली के 'आदि ताल' के बराबर है।
- (xx) 'आलाप' और 'बहलावा' का एक ही अर्थ है।

2. निम्न में से किसी भी दो पर लघु नोट लिखें :
 - (i) अल्पत्वा — बहुत्वा
 - (ii) आलाप — बहलावा
 - (iii) खटका — मुर्की
3. तान को परिभाषित करें। तान के लक्षणों तथा किस्मों का वर्णन करें।
4. गमक और इसके प्रकार के बारे में विस्तार से लिखें।
5. संगीत की उत्तरी और दक्षिणी प्रणाली का एक तुलनात्मक अध्ययन करें।
6. 'नाद' और 'सहायक नाद' के बारे में विस्तार से लिखें।
7. थिएटर को परिभाषित करें। संगीत और रंगमंच के मध्य सहसंबंध लिखें।
8. शास्त्रीय संगीत से आपका क्या अभिप्राय है ? शास्त्रीय और लोक संगीत के बीच संबंध का वर्णन करें।

Exam. Code : 214901

Subject Code : 5799

M.A. Music (Vocal) Ist Semester

HISTORICAL STUDY OF INDIAN MUSIC

Paper-II

Time Allowed—3 Hours]

[Maximum Marks—100

Note :- Attempt **five** questions. Question No. **1** is compulsory.
All questions carry equal marks.

1. (i) 'Kajari' is a Folk song of Uttar Pradesh. Yes/No
- (ii) Chartal is played with Thumri Gayan Shailie.
Yes/No
- (iii) There are ten matras in 'Sadra' Gayan shailie.
Yes/No
- (iv) Pt. Jasraj belongs to Mewati Gharana. Yes/No
- (v) Pt. Mani Ram is the Guru of Pt. Jasraj. Yes/No
- (vi) Pt. Bhim Sen Joshi is a good Sitar Vadak.
Yes/No
- (vii) Mirza Sahiba is a famous Folk song of Punjab.
Yes/No
- (viii) Who is the founder of 'Tappa' style ? _____
- (ix) Which Tal is played with Dhamar Shailie ? _____
- (x) Smt. Kishori Amonkar belongs to Delhi Gharana.
Yes/No

- (xi) 'Tarana' is related to 'Taan'. Yes/No
- (xii) 'Dadra' is a part of classical music. Yes/No
- (xiii) How many 'Shruti' are there ? 21, 22, 24
- (xiv) Acharya Brihaspati was a Musicologist. Yes/No
- (xv) Who is the founder of Dhrupad ? _____
- (xvi) Swar is established on Shruti. Yes/No
- (xvii) Thumri Gayan Shailie comes under Semi Classical Music. Yes/No
- (xviii) The strength of artists in Vrindgaan should be more than two. Yes/No
- (xix) Geeti Gaan is a part of Prabandh. Yes/No
- (xx) Ancient authors accept Swara on its Last Shruti. Yes/No
- 20
2. Compare any **two** of the following Gayan Shallies :
- (i) Sadra – Dadra
- (ii) Kajari–Hori
- (iii) Dhrupad–Dhamar 20
3. Write the contribution of Pt. Bhimsen Joshi or Pt. Jasraj in the field of Indian music. 20
4. Describe the origin and historical development of "Vrind-Gaan". 20

(Contd.)

5. What do you know about the Folk music of Punjab ? Write the name of some Traditional Folk songs of Punjab. 20
6. Write about Shruti Swar Sthapna on Veena as explained by Acharya Brihaspati. 20
7. Write in detail about "Geeti-Gaan". 20
8. What is time theory and its importance in the modern period ? 20

(Punjabi Version)

ਨੋਟ :- ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 1 ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਅੰਕ ਹਨ।

1. (i) ਕਜਰੀ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦਾ ਲੋਕ ਗੀਤ ਹੈ ? ਹਾਂ/ਨਹੀਂ
- (ii) ਚਾਰਤਾਲ ਠੁਮਰੀ ਗਾਇਨ ਸ਼ੈਲੀ ਨਾਲ ਵਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਂ/ਨਹੀਂ
- (iii) ਸਦਰਾ ਗਾਇਨ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿੱਚ ਦਸ ਮਾਤਰਾਂ ਹਨ। ਹਾਂ/ਨਹੀਂ
- (iv) ਪੰ. ਜਸਰਾਜ ਮੇਵਾਤੀ ਘਰਾਣੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ। ਹਾਂ/ਨਹੀਂ
- (v) ਪੰ. ਮਨੀ ਰਾਮ ਪੰਡਤ ਜਸਰਾਜ ਦੇ ਗੁਰੂ ਹਨ। ਹਾਂ/ਨਹੀਂ
- (vi) ਪੰ. ਭੀਮ ਸੇਨ ਜੋਸ਼ੀ ਇੱਕ ਵਧੀਆ ਸਿਤਾਰ ਵਾਦਕ ਹਨ। ਹਾਂ/ਨਹੀਂ
- (vii) ਮਿਰਜ਼ਾ ਸਾਹਿਬਾ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਲੋਕ ਗੀਤ ਹੈ। ਹਾਂ/ਨਹੀਂ
- (viii) ਟੱਪਾ ਸ਼ੈਲੀ ਦੇ ਸਥਾਪਕ ਕੌਣ ਹਨ ? _____

(Contd.)

- (ix) ਧਮਰ ਸ਼ੈਲੀ ਨਾਲ ਕਿਹੜਾ ਤਾਲ ਵਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ? _____
- (x) ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਕਿਸ਼ੋਰੀ ਅਮੋਨਕਰ ਦਿੱਲੀ ਘਰਾਣੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਨ। ਹਾਂ/ਨਹੀਂ
- (xi) 'ਤਰਾਨਾ' 'ਤਾਨ' ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਹਾਂ/ਨਹੀਂ
- (xii) 'ਦਾਦਰਾ' ਕਲਾਸੀਕਲ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਹਾਂ/ਨਹੀਂ
- (xiii) ਸ਼ੁਰੂਤੀਆਂ ਦੀ ਕਿੰਨੀ ਸੰਖਿਆ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ? 21, 22, 24
- (xiv) ਆਚਾਰੀਆ ਬ੍ਰਹਿਸਪਤੀ ਇੱਕ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਸਨ। ਹਾਂ/ਨਹੀਂ
- (xv) ਧਰੁਪਦ ਦਾ ਬਾਨੀ ਕੌਣ ਹੈ ? _____
- (xvi) ਸਵਰ ਸ਼ੁਰੂਤੀ 'ਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਹੈ। ਹਾਂ/ਨਹੀਂ
- (xvii) ਠੁਮਰੀ ਗਾਇਨ ਸ਼ੈਲੀ ਸੈਮੀ ਕਲਾਸੀਕਲ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਹਾਂ/ਨਹੀਂ
- (xviii) ਵਰਿੰਦਗਾਨ ਵਿੱਚ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸੰਖਿਆ ਦੋ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਹਾਂ/ਨਹੀਂ
- (xix) ਗੀਤੀ ਗਾਨ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਹਾਂ/ਨਹੀਂ
- (xx) ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਲੇਖਕ ਸੂਰ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਆਖਰੀ ਸ਼ੁਰੂਤੀ ਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹਾਂ/ਨਹੀਂ
- 20
2. ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਗਾਇਨ ਸ਼ੈਲੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦੋ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕਰੋ :
- (i) ਸਾਦਰਾ-ਕਾਦਰਾ
- (ii) ਕਜਰੀ-ਹੋਰੀ
- (iii) ਧਰੁਪਦ-ਧਮਰ। 20

3. ਪੰਡਤ ਭੀਮਸੇਨ ਜੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਪੰਡਤ ਜਸਰਾਜ ਦਾ ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਲਿਖੋ। 20
4. ਵਿੰਦਗਾਨ ਦੀ ਉੱਤਪਤੀ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਿਕਾਸ ਬਾਰੇ ਵਰਣਨ ਕਰੋ। 20
5. ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਸੰਗੀਤ ਬਾਰੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ ਹੈ ? ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੁਝ ਪਾਰੰਪਰਿਕ ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਖੋ। 20
6. ਅਚਾਰੀਆ ਬ੍ਰਹਿਸਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਵਰਣਿਤ ਵੀਨਾ ਤੇ ਸ਼ੁਰੂਤੀ ਸਵਰ ਸਥਾਪਨ ਬਾਰੇ ਲਿਖੋ। 20
7. ਗੀਤੀ ਗਾਨ ਬਾਰੇ ਵਿਸਤਾਰ ਵਿੱਚ ਲਿਖੋ। 20
8. ਸਮਾਂ ਸਿਧਾਂਤ ਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਧੁਨਿਕ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੀ ਕੀ ਮਹੱਤਤਾ ਹੈ ? 20

(Hindi Version)

Note :- ਸਹੀਬ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਠੀਕ ਕਰੋ। ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ 1 ਅਨਿਵਾਰਯ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਭੱਜਕ ਸਮਾਜ ਹੈ।

1. (i) 'ਕਜਰੀ' ਉਤਰਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦਾ ਲੋਕ ਸੰਗੀਤ ਹੈ। ਹਾਂ/ਨਹੀਂ
- (ii) ਚਾਰਤਾਲ ਠੁਮਰੀ ਗਾਯਨ ਸ਼ੈਲੀ ਦੇ ਸਾਥ ਬਜਾਈ ਜਾਤੀ ਹੈ। ਹਾਂ/ਨਹੀਂ
- (iii) 'ਸਾਦਰਾ' ਗਾਯਨ ਸ਼ੈਲੀ ਮੇਂ ਦਸ ਮਾਤਰਾ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਹਾਂ/ਨਹੀਂ
- (iv) ਪੰ. ਜਸਰਾਜ ਮੇਵਾਤੀ ਘਰਾਨੇ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਰਖਤੇ ਹੈ। ਹਾਂ/ਨਹੀਂ
- (v) ਪੰ. ਸਨੀਰਾਮ ਪੰ. ਜਸਰਾਜ ਦੇ ਗੁਰੂ ਹੈ। ਹਾਂ/ਨਹੀਂ

(vi) पं. भीमसेन जोशी बहुत अच्छे सितार वादक हैं।

हाँ/नहीं

(vii) मिर्जा साहिबा पंजाब का प्रसिद्ध लोकगीत है।

हाँ/नहीं

(viii) टप्पा शैली के आविष्कारक कौन हैं ?

(ix) धमार शैली के साथ कौनसी ताल बजाई जाती है ?

(x) श्रीमति किशोरी अमोनकर दिल्ली घराने से संबंध रखती हैं।

हाँ/नहीं

(xi) 'तराना' 'तान' से संबंधित है।

हाँ/नहीं

(xii) 'दादरा' शास्त्रीय संगीत की किस्म है।

हाँ/नहीं

(xiii) श्रुतियों की कितनी संख्या होती है ? 21, 22, 24

(xiv) आचार्य बृहस्पति संगीत शास्त्री थे।

हाँ/नहीं

(xv) ध्रुपद के आविष्कारक कौन हैं ?

(xvi) श्रुति पर स्वर की स्थापना है।

हाँ/नहीं

(xvii) ठुमरी गायन शैली उपशास्त्रीय संगीत के अन्तर्गत आती है।

हाँ/नहीं

(xviii) वृन्दगान में कलाकारों की संख्या दो से अधिक होनी चाहिए।

हाँ/नहीं

(xix) गीति गान प्रबन्ध का हिस्सा है।

हाँ/नहीं

(xx) प्राचीन ग्रन्थकार स्वर को उसकी अंतिम श्रुति पर मानते हैं।

हाँ/नहीं

20

2. निम्नलिखित गायन शैलियों में से किन्हीं दो की तुलना करो :

(i) सादरा - दादरा

(ii) कजरी - होरी

(iii) ध्रुपद - धमार।

20

3. पं. भीमसेन जोशी अथवा पं. जसराज का भारतीय संगीत के क्षेत्र में योगदान लिखें।

20

4. "वृन्दगान" के उद्गम एवं ऐतिहासिक विकास का वर्णन कीजिए।

20

5. पंजाब के लोकसंगीत के बारे में आप क्या जानते हो ? पंजाब के कुछ पारम्परिक लोकगीतों के नाम लिखें।

20

6. आचार्य बृहस्पति द्वारा वीणा पर स्वरों की स्थापना को विस्तार से लिखो।

20

7. "गीति-गान" के बारे में विस्तार से लिखो।

20

8. समय सिद्धान्त क्या है और इसका आधुनिक समय में क्या महत्व है ?

20